

## SLOVENIJA NUJNO POTREBUJE NOV VOLILNI SISTEM

### 3. PREVLAJUJOČI MODELI VOLILNIH SISTEMOV

Povsem jase, da idealnega volilnega sistema ni. To je samo eden od razlogov, da so se posamezne družbe v iskanju sebi ustreznega modela odločile za številne specifičnosti in posameznosti, ki skoraj vsak model definirajo kot unikaten.

Kljub temu so si volilni sistemi v sodobnih družbah v določenih bistvenih točkah vendarle podobni do te mere, da jih lahko razvrstimo v enega od 4 osnovnih modelov. To so:

- VEČINSKI volilni sistemi. So najstarejši volilni sistemi, ki se danes pojavljajo v dveh različicah:
- A, kot relativni, kjer za izvolitev zadošča že relativna večina glasov (lahko tudi modificirana opredelitev, npr., da zadošča večina z določeno prednostjo prvega kandidata pred drugim kandidatom) in
- B, njegova modernejša različica, dvokrožni volilni sistem, ki pogosto korigira enostranske rezultate prvega kroga (glej rezultate zadnjih volitev v Franciji, kjer je v prvem krogu zmagala desnica, v drugem, odločilnem, pa levica). Tudi ta pozna svoje modifikacije, ki pa niso pogoste. Primer: v drugi krog gredo trije najboljši iz prvega kroga. Ta varianta praviloma zahteva še tretji krog, kar pa pri volitvah poslancev ni praktično in se skoraj nikjer ne izvaja. Skrajna oblika iskanja absolutne večine predstavlja model, ko v vsakem glasovalnem krogu odpade samo najslabši kandidat ali predlog. Ta sistem seveda ni uporaben za splošne volitve, uporablja pa se lahko v ožjem krogu ali v glasovanju o neki določeni rešitvi (Primer: ta metodo je uporabil poslovni krog gorenjskih direktorjev, ki je iskal primerno ime za slovensko valuto; od prvotnih sedmih predlogov je v vsakem krogu glasovanja odpadel predlog z najmanj glasovi, dokler ni ostalo kot edini predlog ime »tolar«, ki sem ga kasneje kot vodja parlamentarne skupine za poimenovanje nove valute tudi uveljavil. Ta sistem ima močan pozitiven naboj: če zgubiš v določenem krogu tako, da odpade tvoj predlog, lahko v naslednjem zmagas z glasovanjem za predlog, ki gre dalje. Tega pozitivnega elementa ne bi smeli zanemariti. Osebno mislim, da je ta sistem močno podcenjen, saj deloma predstavlja znano »win-win rešitev«.

Večinskim sistemom so praviloma bolj naklonjene desno usmerjene stranke;

- PROPORCIONALNI (SORAZMERNI) volilni sistemi. So naprednejši, praviloma pokrivajo več interesnih skupin, so pa bolj zahtevni, zahtevajo več sodelovanja in medsebojne, tudi medstrankarske tolerance, kar nekatere stranke težko zmorejo. Lahko so odprtega tipa, lahko pa so navzdol omejeni z določenim pragom (volilni prag: med zmagovalne stranke pridejo le stranke, ki presežejo ta prag – pri nas konkretno 4 % glasov, po prerazporeditvi oz. prenosu glasov, ki tega praga ne dosežejo. Pri tem so možne različne variante, kaj storiti z glasovi volivcev, ki so volili stranko, ki ne doseže volilnega praga. Prva možnost je, da jih enostavno brišemo (zavržemo), druga, da jih po določenem sistemu izračuna končnih rezultatov (npr. d'Hontov sistem) »vrnemo« v igro in porazdelimo med stranke, ki so presegle zahtevani prag.

Sorazmernim sistemom so praviloma bolj naklonjene levo usmerjene stranke.;

- PREFERENČNI volilni sistemi. Uporabljajo se v posebnih primerih, ko zavestno omejimo določene postopke oz. nekaterim opcijam (kandidatom oz. regijam ali dejavnostim ali področjem) določimo preferenčen položaj. Uporabljamo jih torej predvsem kot korekturo drugim sistemom in to praviloma kot navodila oz. omejitve v fazi oblikovanja kandidatnih list (primer: ženska kvota« na volilnih listah, spolno uravnoteženje zapisa kandidatov na kandidatnih listah, itd.). Posebno obliko trga sistema pri nas uporabljamo za volitve članov Državnega sveta;
- KOMBINIRANI (ali MEŠANI) volilni sistemi so novejša rešitve, ko strokovnjaki poskušajo slabosti enega sistema reševati s principi drugega sistema. Npr., odtujenost med poslanci in volivci, ki se pogosto pojavlja kot sistemski problem v proporcionalnih sistemih, lahko rešujemo s tem, da del poslancev volimo neposredno. Če ta del razširimo na celotno državo, z njim rešujemo tudi problem slabe pokritosti dela države, na kar smo že opozorili. Po drugi strani pa z delno uvedbo proporcionalnega sistema v večinski sistem korigiramo nevarnost nesorazmernega zastopstva v Parlamentu ali njegovo lokalizacijo, torej prevlado nekaterih lokalnih interesov nad splošnimi. Že iz povedanega izhaja, da danes družbe praviloma iščejo rešitve svojih težav z volilnimi sistemi v smeri KOMBINIRANEGA VOLILNEGA SISTEMA. Taki sistemi v zrelih družbah in ob uveljavljeni politični toleranci ustrezajo tako desno kot levo usmerjenim političnim strankam. Če so oblikovani pravilno, vsebujejo dobre rešitve tako iz večinskega kot sorazmernega sistema, zahtevajo pa določeno mero tolerance in sposobnosti so-bivanja, ki jo večina naših političnih strank v primitivnem pehanju za absolutno oblast ne zmore.